

Gabriela Wiener

OIHU KOLEKTIBOA NORBERE BIZIPENETATIK

ESTUTZEN GAITUENARI BURUZ IDATZI BEHAR DUGU: HORTXE DATZA ZINTZOTASUN ERABATEKOA

Huaco retrato eleberriari esker ezagutu dut Gabriela Wiener kronikari eta idazlea, baina ibilbide luzea du bai kazetaritzan bai literaturan. Bere testuek "oraina eraikitzea" nahi lukeela esan dit –Cristina Rivera Garza idazlearen hitzei tiraka–. Dударik ez da lortu duela: parez pare jartzen digu ispilua, European gauzatzen dugun kolonialtasunari erreparatzeko eta gure harreman afektibo aurrerakoi-usteen arrakalak aztertzeko.

 DANELE SARRIUGARTE IBAI ARRIETA

Harrera beroa jaso du *Huaco retrato*-k. Bejondeizula.

Magikoa da halako zerbait gertatzea prekaritateaz eta bultzaz egiteaz nekatu zarenean. Erreparazio historikoaren markoan ikusten dut, urrearen itzulketaren markoan, Ayllu taldeak dioten bezala –arte-ikerketak eta ekintza politiko antiekolonialak lantzen ditu–. Ez da soilik nire garrasia, oiha kolektiboa baizik, eskubideen eta bizitza hobeen aldeko oiha. Liburu honekin, gutxienez, Madril Kolonen estatua eraisteko adina diru lortu behar dugu.

Hiru hari lotzen dira nobelan: Charles Wiener arbasoari buruzko ikerketa, protagonistaren aitaren bizitza bikoitza, eta protagonistaren beraren polimaitasun-harremana.

Hiru libururen proiektuak berreskuratzen ditut hemen. Ez neukan baliabiderik arbasoari buruzko ikerketa handia egiteko –gainera, ez nuen omendu nahi, harekin borrokatu baizik–, ezta familia-ko matriarka galduak bilatzeko ere, beraz alde batera utzi nuen egitasmo hori. Bestalde, aita hil zitzaidan, eta haren bizitzaz hitz egiteko gogoak piztu: bi fa-

milia zituen, ez zutenak elkarren artean harremanik izan sekula. Amarekin eta hurbilekoekin hitz egin nuen lehenik, jakina: ez zuten oso gogoko izan, baina uste nuen banuela eskubidea gaiaz hitz egiteko, eta kanpora atera nahi nuen. Azkenik, polimaitasunari buruzko eleberri-asmoa neukan: birziklatu egin dut, eta protagonistaren orainaren muina bihurtu da. Gorputzetik eta neure bizipenetik aritzeko premia izan dut beti, kasu honetan autofikzioa erabili arren. Eta pieza horiekin sortu dut *patchworka*.

Gabriela Wiener

LIMA (PERU), 1975

Kronikak, saiakerak, poema-liburuak eta eleberri bat argitaratu ditu. Hainbat hizkuntzara itzuli dira bere testuak, hala nola ingelesera, portuguesera, polonierara, alemanera, frantsesera eta italierara. Iritzi-zutabeak argitaratu izan ditu *elDiario.es* eta *El País* komunikabideetan, besteak beste. Horrez gainera, bi-deo-zutabe bat egiten du *lamula.pe* webgunean. Bere herrialdeko Kazetaritza Sari Nazionala eskuratu zuen, genero-indarkeriazko kasu baten harira egindako ikerketa-erreportajeari esker. Gaur egun Madrilen bizi da.

Hitz egin dezagun Charles Wiener delakoaz. Gizon hori, besteak beste, Machu Picchura iritsi zen ia, eta lau mila huaco lapurtu zituen –indigenen aurpegiak islatzen dituzten zeramikazko piezak, kolonizazio-garaiaren aurrekoak-. Haren liburuko aipu bat jarri duzu epigrafean: "Gorputzaren ergelkeria artifiziala, perutarren kasuan, arimaren ergelkeria faktikoarekin lotuta zegoen".

Wienerren liburua irakurtzen hasi, eta hizkuntza arrazista horrekin topo egin nuenean, ezin izan nuen segitu: iraindu eta sumindu egin ninduen. Nola hitz egiten zuen nire kulturaz, nire hiriaz, bertako jendeaz... *Huaco retrato*-ren proiektuaren harira, ordea, berriro heldu nion: ordurako hasita nengoen Madrilgo mugimendu antiarrazistaren jardunean eta ideietan murgiltzen, gaiaz idazten nuen *elDiario.es* hedabidean, *Black Lives Matter* mugimendua gauza asko aldatzeko zorian zegoen eta, halaber, kontinentean baziren erresistentzia-borroka indigena berriak: historia berrirakurri eta bestelako kontakizunak eraikitzen ari ziren. Hortaz, argi neukan ez nuela gizona epaituko bere garaiaren talaiatik.

Gaur egunetik baizik.

Haren ustezko hereniloba *chola* eta haserretuaren ikuspegitik epaituko nuen, nire garaiko begiekin eta amoruarekin. Gauza bat esan behar da Wienerri buruz: bere garaiko beste batzuek ez bezala, ez zituen behe-arrazak deuseztatu nahi. Besteak beste, haien parte zelako: judu austriarra zen, baztertua bera ere; frantziar herriartasuna hartu eta katoliko bihurtu zen jazarpenari ihes egiteko. Hala ere, zibilizazio-proiektu zuri europarra aldarrikatzen zuen paternalismoz, PPko edozein politikarik bezalaxe gaur egun. Are gehiago, ume indigena bat erosi eta Europara eraman zuen, hezi zezakeela frogatzeko.

Diskurtso hori oso ezaguna egiten zitzaidan, modu berean mintzatzen baitira mestizajeaz Espainian. Espainiak bere buruari kontatzen dio barbaro kanibalen eremu batera iritsi zela, eta dena eman ziela: hizkuntza, erlijioa, kultura, artea. Emakume hegoamerikar bati gerta dakioken gauzarik onena espainiar batekin ez kontzea dela lasai asko esaten dute Espainiako diputatuek. Puntu horre-

tan lotu nituen iragana eta oraina. Eta liburu hau idazten hasi nintzen, kolonialtasunak gaurdaino nola zeharkatzen gaituen kontatuz.

Aitarene bi familiei buruzko istorioa nola azaltzen duzun aipagarria iruditzen zait. Egoeraren konplexutasuna erakusten duzu, inor epaitu gabe.

Liburuan ez dago herrarik, ezta biktimismorik ere; aldiz, gorputzean mina sentitu izanaren esperientziatik abiatu naiz, eta horrek enpatia eta nolabaiteko ulermena sortzen du bando guztietako pertsonetik: ustezko biktimak eta ustezko biktimgileak, zeinak ez baitira ez biktima ez biktimgile termino absolututan, beti dauzkate alderdi gehiago. Eta uste dut, azkenean, amaren figuran mamitzen dela gizatasun gordin hori, aurpegian lehertu eta bere egia osoan harritzen gaituena. Ohartzen zara emakume horrek bere patua hautatu duela; ohartzen zara gizon hori, egiaz, ez dela gizon gaizto bat, baizik eta ez dakiela maitatzen, *gaizkimaitatzen* irakatsi ziotela, inoiz ez zuela ikasi *ondomaitatzen*. Zu, aldiz, bi ibai horien gurutzetaren fruitua zara, zoritxarrez edo zorionez, eta gauzak ondo egiten saiatzen zara, eta porrot egiten duzu batzuetan. Kontraesanak besarkatzeko unea da, alde batera utziz modak, morala, egia eta gezurra.

Hori guztia, umore handiz.

Gauza negar-eragile eta dramatikoa patetismo komikoaren ikuspegitik lantzeko arau literarioari jarraitzen diot. Beste arau bat: lotsatzen nauenari buruz idaztea; hori ere barregarria da. Estutzen gaituenari buruz idatzi behar dugu, hortxe bizi baita zintzotasun erabatekoa, eta horrexek biziarazten ditu testuak.

Nueve lunas liburuaz ere galdetu nahi nizuke: zure haurdunaldiari buruzko saiakera-lekukotza da, 2009an argitaratu zenuen estreinakoz, eta bertsio zuzendua kaleratu duzu orain.

Liburuko gauza asko oso urrun sentitzen nituen, eta garbitu egin nuen; adibidez, lodifobia asko kendu nion: jasanezina iruditu zitzaidan halakoak irakurtzea, lodia naizelako batez ere. Ezin izan nituen aldatu haurren generoari eta sexuari buruzko trakeskeriak; orain

ez nuke horrela hitz egingo inolaz ere, baina garaian hala zegoen kontua.

Migratzailearen ikuspegia erakusten duzu.

Bai, perutar bat Bartzelonan erditzen. Gorputz migratzailea da argiki: kanpoan egoteko bizipenetik idazten ari nintzen jada. Halaber, kritika zuzena egin nion amatasun-esperientziaren, haurdunaldiaren eta erditzearen medikalizazioari, *sudaka* baten ikuspuntutik betiere. Nola tratatzen gaituzten erakundeetan, erietxeetan, nola hartzen gaituzten umeztat...

Haurdunaldiari buruzko liburu bat da, baina abortuaz hitz egiten du besteak beste.

Balirudike haurdunentzako liburu batean ez litzatekeela halako konturik aipatuko, ezta? Liburuak badu alderdi ilun hori. Estereotipoen aurka egiten du: haurduna ez da etxeko aingerua, pertsona hauskorra, metroan jesarlekua laga behar zaiona. Kontuz gero! Terrorista bati lagatzen diozue eserlekua, sistemaren bonba-auto bati! Haurdunak ez dira babesgabeak inondik ere, sinetsidazu. Hormonalki leherkorrak, kontraesankorrek eta edozertarako gauza dira. Eta ez nuen hitz egin erdiondoaz... Hori bai hori holokaustoa inguruko guztientzat.

Nolatan?

Qué locura enamorarme yo de ti antzezlanean landu nuen pixka bat gaia, nahiz eta ez zen nire erdiondo, neska-lagunarena baizik: beste tipa batekin obsesionatu, eta etxetik joan zen, haurtxoa hartuta, bestearekin larrua jotzera. Nik ez nuen halako erdiondorik izan; neska-lagunarena sufritu nuen, ordea [barreak].

Antzezlan horretan, hain zuzen, Jaime Rodríguez Z. eta Rocío Lanchares Bardajírekin duzun harremanaz mintzo zara: bi haur hazten ari zarete hirurak elkarrekin -Coco eta Amaru-.

2016aren bueltan sekulako krisia izan genuen, eta horixe da obraren abiapuntua. Amaru txiki-txikia zela, prest geunden, polimaitasunaren mesiasa iristearrekin batera, polimaitasun-familiaren ametsa bizitzeko: eraiki genuen etxetxoa, ekarrarazi genuen ohe erraldoi bat, eta goitik behera aldatu genuen Cocoren bizitza -emakume bat aurkeztu genion esanez hartaz maiteminduta geundela eta gurekin bizitzera etorriko zela-. Apustu handi bat egin genuen, funtsean, eta hara non, bat-batean, haurdunaldiaren osteko lehen

zigarroa erre zuen Rocíok, edan zuen kopa bat ardo, eta erabaki zuen behia izateari utzi nahi ziola berehala; larrua jotzeko gogoa itzuli zitzaion, baina kanpoko batekin egin nahi zuen txortan, eta horrek gure ametsa eztdandarazi zuen. Polimaitasunaren elastikoa jantzita proselitismoa egiten aritua nintzen ni munduan barrena, eta hara non ohartu nintzen ezin nuela egoera jasan, nik habia eraiki nahi nuela, polimaitasunaren haurtxoa hazi. Rocik, ordea, bere

“

Argi neukan ez nuela gizona epaituko -Charles Wiener- bere garaiaren talaiatik”

momentua bizi nahi zuen. Eta bolada izugarri bat hasi zen, egundoko liskarrekin. Horixe kontatzen da obran.

Funtsean, azaldu nuen nola abiatu ginen krisi horretatik eta nola saiatu ginen gauzak bererreraikitzen. Era horretako harremanei buruzko hausnarketa da: zer akats eta zer zulo dauzkaten. Azken batean, beste modu batean maitatu nahi dugun arren, behea jotzen dugu batzuetan, gure teoriak ezin direlako praktika-erakari, eta diskurtso hutsa bihurtzen direlako halakotan.

Ibilbide luzea egin duzu kazetaritzan. 2000ko hamarkadaren hasieran joan zinen Perutik: zergatik

erabaki zenuen migratzea eta nolako ibilbidea izan duzu Espainiako Estatuan?

Nire herrialdean banuen ikusgaitasun pixka bat kazetari moduan. Egunkarian zorionak ematen zizkidaten nire lanagatik, baina ez ninduten kontratatzen. Betikoa: nire lagun gizonak kontratatzen zituzten nik egiten nuen gauza bera egiteagatik, eta ni, berriz, autonomo faltu moduan nenbilen. Nekatu nintzen, eta Bartzelonara joan nintzen lehenik. Noski, munduko bekadunik zaharrena nintzen, hogeita hamar urte neuzkan ia, eta hutsetik hasi behar. Oso gutxi irabazten nuen kazetari moduan, beste edozer gauzarekin konbinatzen nuen; nire senarra, berriz, paellak zerbitzatzeko jarduten zen, eta horrela aritu ginen, txandaka, kazetaritzara itzuli ahal izateko, horixe baitzen gure eremua. *Etiqueta Negra* aldizkarian lana egindakoa nintzenez –kazetaritza narratiboko aldizkari enblematiko samarra Latinoamerikan– ate batzuk jotzeko modua izan nuen. Ondoren, kazetaritzarekin lotuta zegoen edozer gauzatan lan egiten hasi nintzen.

Adibidez?

Primera Línea aldizkariko horoskopoko sexuala egiten nuen: aldizkari pornoa zen, 2000ko hamarkadan DVDak oparitzen zituzten oraindik, pentsa. Diru mordo zegoen: 400 edo 600 euro ordaintzen zizkidaten Espainiako hondartzarik beroenei buruzko artikulu bat egitearen truke –nahiz eta ez naizen inoiz egon halako hondartza batean–. Aldizkariko erredaktore-burua izatera iritsi nintzen, eta *Marie-Claire* aldizkarikoek deitu zidaten gero. Bai: aldizkari porno kutre bateko erredaktore-burua izatetik aldizkari femenino *fashion* bateko erredaktore-burua izatera.

Barrutik leherrarazi nahi zenuen?

Infiltratu bat nintzen, argi dago. Garai dibertigarria izan zen; ez zuen luze iraun. Gauza bitxi bat gertatu zen: aldizkari femeninoetan ez ziren ohartzen sekulako krisia zegoela. 2011n hartu ninduten, eta zuzendariak uste zuen Anna Wintour zela: Mercedes batean etortzen zitzaidan bila, gidari eta guzti; bien bitartean, kazetaritza desegiten ari zen gure inguruan. Ez ziren ohartzen 15M mugimenduaren Espainian zeudenik. Ni ere ozta-ozta.

Lanari uko egin nion emakume okupa antisistema batekin maitemindu nintzelako, zeinak belarrira xuxurlatzen baitzidan lana suntsitu beharra zegoela; gainera, nik idazlea izan nahi nuen, eta ez beste kaka hori. Beraz, aukera galdu nuen pisu bat –edo hainbat urtez kaka jandako *sudaka* gisa merezi nuen dena delakoa– erosteko. Eta prekaritateraz itzuli nintzen: Peraleseko baratze-ko aza-zopa jan eta zentimoak zenbatu Vaciador tabernako festen ostean. Nire bizitzako garairik onena izan zen.

Eta orain?

Halako batean jabetu nintzen kazetaritzaren aldaketaz: hedabide digitalekin kolaboratu behar zen, eta oso gutxi ordaintzen zuten. Apurka-apurka bidea egin nuen autore eta sinadura gisa, eta kolaborazio finko batzuk lortu nituen. Baina oso ezegonkorra da hori; duela urtebete bi zutabe galdu nituen kolpetik. Ez banu liburu hau argitaratu, eta ez balidate eskatuko bestelako saiarik, lantegiak edo hitzaldiak egiteko, ez dakit zer egin izango nukeen. Alegia, eskerrak nire liburuetatik ateratzen dudana bizibidea gero eta gehiago; bestela, kazetari moduan aritu behar banu... ●

1990ean sortua

BRINTZA
AHOLKULARITZA · CONSULTORIA

Aholkularitza zerbitzu ezberdinak eskaintzen ditugu:

- Zerga-ordainketak
- Merkataritza
- Kontabilitatea
- Legegida
- Lan esparrua

Urbieto, 15. Hernani.
943 33 12 67
Brintza.com